

NEUVOSTOKOKEMUKSIA TOLVAJÄRVEN TAISTELUSTA

Lyhennelmä Tuomo Juntusen esitelmästä 22.3.2011

Talvisodan alkaessa Neuvostoliiton 139. D ja 75.D ylittivät Suomen rajan Suojärvellä tavoitteenaan Sortavalan - Joensuun linja. 139. D:n komentajana oli Nikolai I Beljajev ja 75. D:n komentajana Aleksandr M Stepanov. Nämä divisioonat kuuluivat 8. Armeijaan, jota komensi Ivan N Habarov. Neuvostojoukkoja vastassa oli aluksi vain pienehkö osasto Räsänen. Neuvostojoukot valtasivat 1.12.1939 Suojärven Varpakylän ja 5.12 ne olivat edenneet jo Ägläjärvelle. Sieltä ne saivat käskyn edetä Tolvajärven suuntaan.

Neuvostojoukkojen mielialaa kuvasi esim. lääkintämies M Novikovin kirje: *Olimme syvästi vakuuttuneita omasta ideologiastamme ja uskoimme vakaasti Suomen työväenluokan ojentavan meille veljeyden kättä, johon sota sitten loppuisikin.*

Suomen puolella marsalkka Mannerheim käski 6.12 muodostaa osasto Talvelan, johon liitettiin osasto Räsänen ja Er.P 11 sekä evl A Pajarin komentama JR 16. Pajari saapui Tolvajärvelle 7.12 ja esitti kovaa kritiikkiä siihenastisia sotatoimia kohtaan. Beljajev oli asettanut rykmenttinsä 718, 364 ja 609 aseisiin Tolvajärven itäpuolelle. Seuraavana päivänä Pajari hyökkäsi ltn Isotalon kanssa Tolvajärven yli rykmentin 609 selkään ja sai aikaan siellä sekasortoa. Beljajevin huoltojoukot olivat jäljessä, mutta hänen käskettiin hyökätä 12.12. Edellisenä päivän hän ilmoitti komentaja Habaroville epäilevänsä hyökkäyksen onnistumista, elleivät ilmavoimat tukisi hyökkäystä. Habarov lupasi ilmavoimien tukea ja käski hyökätä. Tästä tietämättä myös suomalaiset käynnistivät hyökkäyksensä samaan aikaan. Venäläiset eivät saaneet ilmatukea ja suomalaisten hyökkäys oli menestys. Tolvajärven matkailumajan maastossa 2000 venäläistä jäi mottiin. Beljajev keräsi 14.12 joukkonsa jäännökset Ristisalmen maastoon ja perääntyi edelleen Ingoinaholle.

Tappio ei jäänyt ilman rangaistusta. Voroshilov lähetti paikalle kenraali G I Kulikin, joka erotti komentaja Habarovin ja 8. Armeijan komentajaksi määrättiin Grigori Stern ja Habarov alennettiin armeijakunnan komentajaksi. 139. D:n komentaja Beljajev erotettiin ja hänen tilalleen tuli Pavel G Ponedelin. Myös 75. D:n komentaja Stepanov joutui eroamaan. Stern päätti 22.12 vetäytyä Suojärven Aittojoelle, jonne rintama vakiintui. Samalla hän antoi käskyn: *Järjestys joukoissa on palautettava rautaisella kädellä käyttäen siihen myös paikan päällä suoritettavia telotuksia.*

Sotilailla oli omat selityksensä tappioon. Pioneeri A E Igrokov kirjoitti: *Emme osanneet kuvitellakaan, että vastassa on hyvin koulutettu, fyysisesti kestävä paremmin aseistettu ovela ja salakavala vihollinen. Siitä vakuutauduttiin vain kokemusten kautta. On todettava, ettemme olleet saaneet koulutusta koko hommaan, minkä vuoksi virheet maksettiin verellä ja kaatuneilla.* Myös NKVD ryhtyi tutkimaan tappion syitä. Kapt. Maslennikov raportoi: *Armeijan esikunta ei käytä lainkaan tiedusteluosaston saamia tietoja. Sotaneuvoston jäsen Sabalov ja divkom Habarov aliarvioivat tiedusteluosaston tietoja, vaikka operation kuluessa nämä tiedot olivat saaneet vahvistusta.* Leningradin NKVD raportoi: *Etenemisen hitautta 8. Armeijan kaistalla osaston päällystö selittää raskailla runsasmetsäisen, epätasaisen ja soisen maaston olosuhteilla, joissa on vaikea*

toimia. Yhteenvetoraportissaan NKVD toteaa: 139. D:n päällystö sai aikaan täyden sekasotkun: rykmenttitykistö, kranaatinheittimet, konekiväärit ja kiväärimiehet olivat (14.12) kaikki samassa paikassa Hirvasjärven itärannalla ja ampuivat rumpulta tunnin ajan. Kukaan ei ohjannut tulta eikä kukaan tiennyt mihin ammutaan. Sillä alueella ei ollut vihollisia.

Komentaja Beljajev listasi tappion syitä seuraavasti: *Uupuneisuus, päällystömenetykset, suomalaisten linnoitetut asemat (!), panssarivaunujen käytön vaikeus, vihollisen voiman väheksyminen, vihollisen hyvä puolustus, ilmatuen puute, hiihtokoulutuksen ja lumipukujen puute, tulivalmistelun matala taso ja viestikaluston heikko taso.*

Habarov, Sabalov ja Beljajev pidätettiin suorina syyllisinä tappioon ja luovutettiin sotatribunaalin tuomioistuimelle. Stepanov siirrettiin ”vähemmän vastuulliseen työhön”. Habarov ja Beljajev kokivat vaihtelevia ylennyksiä ja alennuksia, mutta selvisivät hengissä. Stepanov kaatui v. 1941. Heidän seuraajilleen kävi huonommin. Stern ylennettiin aluksi kenraalieverstiksi, mutta pidätettiin v. 1941 ja ammuttiin. Kulik ylennettiin myöhemmin sotamarsalkaksi, mutta joutui sittemmin epäsuosioon ja ammuttiin v. 1950. Molemmat rehabilitoitiin myöhemmin.

Teksti: I Mäntyvaara